

**TARIXIY ISTIQBOLDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHNING
NAZARIY MUAMMOLARI**

Karimova Go'zal Ibragimovna

Oriental Universiteti Talabalar harakati monitoringi bo'limi inspektori

Annotatsiya: Ushbu tezisda umumta'lim maktablarini boshqarishda inson resurslaridan samarali foydalanishning nazariy muammolari haqida so'z boradi.

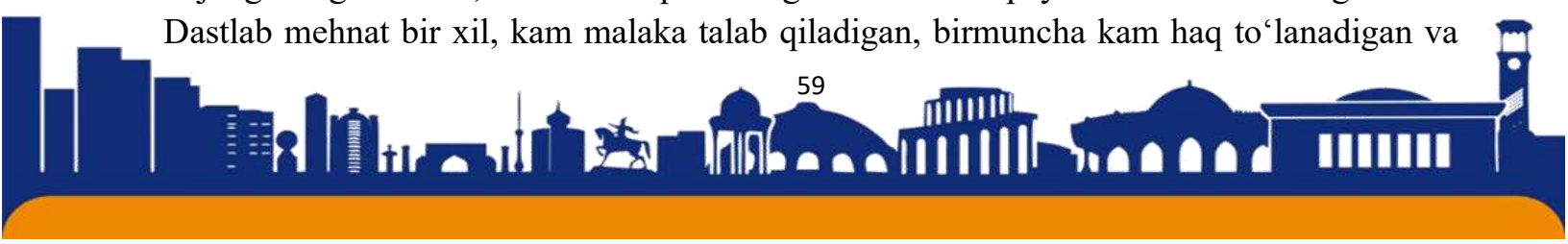
Kalit so'zlar: inson resurslarini boshqarish, nazariya, tashkilot, klassik, insoniy munosabatlar va inson resurlari nazariyalari.

Odamlarni boshqarish muammolari juda katta tarixiy davrni o'z ichiga oladi hamda u insoniyat yaratilgandan boshlab o'zining dastlabki kurtaklarini yoza boshlagan. Islomning muqaddas kitobi Qur'oni Karimda odamlarni boshqarish uchun hurlik, ozodlik, tenglik, yaxshilik, qardoshlikka da'vat etuvchi g'oyalar ilgari surilar ekan, bu bilan insonning jamiyatdagi o'rnini va uni boshqarish tamoyillari diniy nuqtayi nazardan o'rganiladi.

Odamlarni boshqarish sohasidagi muayyan vazifalarni bajarish bilan shug'ullanuvchi xizmatlarning rivojlanish tarixi ham qadim zamonlarga borib taqalib, Yuliy Sezar, Aleksandr Makedonskiy, Turkistonda esa Amir Temur hukmronligi davridan boshlab shakllana boshlaganligi haqida ma'lumotlar mavjud. Dastlabki paytlarda odamlarni boshqarish juda oddiy tamoyillarga tayangan bo'lib, u asosan, harbiy tavsifga ega edi. O'sha davrlarda harbiy intizomni o'rnatish maqsadida odamlarni boshqarish uchun ularni jazo bilan qo'rqitish, har qanday buyruq va farmonlarga so'zsiz itoat etish kabi usullardan foydalanilgan. Amir Temur davrida markazlashgan, intizomli davlatning barpo etilganligiga esa Sohibqironning o'z qo'l ostidagilarni "Qo'rquv bilan umid o'rtasida ushlab" usulini qo'llagani sabab bo'lgan. Shu bilan bir qatorda, bobomiz Amir Temur har qanday kuchli davlatni barpo etishda undagi intellektual potentsialning ahamiyatiga ishongan.

Inson resurslarini boshqarish tarixiga Angliyada asos solingan degan fikr keng tarqalgan, aslida u yerda hunarmandlar birlashmalarga uyushib, ulardan mehnat sharoitini yaxshilashda foydalanganlar.

Aslida xodimlarni boshqarish muammosiga e'tibor faqat XIX asrning oxirlarida vujudga kelgan bo'lib, u ishlab chiqarishning fabrika tizimi paydo bo'lishi bilan bog'lanadi. Dastlab mehnat bir xil, kam malaka talab qiladigan, birmuncha kam haq to'lanadigan va

xavfsizlik texnikasi zaif bo'lgan ish bajarilib, keyinchalik mutlaqo o'ziga xos shart-sharoitlar yaratildi. Ish bilan bandlarning o'z huquqlari uchun kurash olib borishi boshlandi. Kasaba uyushmalari yuzaga keldi, mehnat qonunlari, baxtsiz hodisalardan sug'urtalash ishlari yo'lga qo'yila boshlandi. O'tgan asr 20-yillarining boshlarida kadrlar xizmati (bo'limlar, departamentlar) AQShda va G'arbiy Yevropaning bir qator mamlakatlarida ommalashdi. Bu. Xizmatlarning xodimlari ma'muriyat bilan "ko'k yoqaliklar" o'rtasidagi munosabatlarni yo'lga qo'ya boshladilar, kadrlar bo'limi ishchilarning kayfiyatini aniqlab, ularning talablarini rahbariyatga etkazib turar, ishchilarni ko'p yil halol mehnat qilganligi va firmaga sadoqati uchun mukofotlashar, o'sha yillarda kamroq bo'lsa ham, birgalikda bayramlar o'tkazishar, xodimlarning ayrim uy-joy maishiy masalalarini hal etishar, kasaba uyushmalari tashkil etilishini oldini olishar yoki ularni "xotirjam" qilish bilan shug'ullanishar hamda kadrlarga oid hujjatlarni rasmiylashtirishar edi.

Ommaviy ishlab chiqarish rivojlanishi bilan menejmentning klassik nazariyalari degan nazariyalar (boshqaruvning Teylorcha andozasi) paydo bo'ldi. Ular 1880-yildan 1930-yilgacha bo'lgan davr oralig'ida keng rivoj topdi. Bu nazariyalar F. Teylor, F. Gelbreyt, L. Gelbreyt, G. Gant, G.Emerson, M. Veber, A. Fayol, G. Ford va boshqalar nomi bilan bog'liq edi.

Menejment nazariyasining mazkur klassiklari barcha korxonalar uchun "optimal" bo'lgan boshqarish va mehnatni tashkil etishning ilmiy usullarini ishlab chiqdilar. Teylorizmning umuman boshqarish va xususan, xodimlarni boshqarish, to'g'risidagi qarashlarida asosiy g'oya mehnat eng oddiy operatsiyalar majmuidan iborat deb tasavvur qilish edi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Mirsolieva M. T. Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish. Ped. fan. bo'yicha dok. ... dis. -T.: 2019.
2. Abdurahmonov Q. H. Mehnat iqtisodiyoti. Darslik. - T.: 2004.
3. Abdurahmonov Q. H., Xolmo'minov Sh.R., Hayitov A.B., Akbarov A.M. Personalni boshqarish. O'quv qo'llanma. -T.: 2004.
4. Abdurahmonov Q.H., Xolmo'minov Sh.R., Hayitov A.B., Akbarov A.M. Xodimlarni boshqarish. O'quv qo'llanma. -T.: «ILM ZIYO», 2005.

